

4. Hudson B. Teacher education policy in Europe. A voice of higher education institutions / B. Hudson, P. Zgaga // Monographs on Journal of research in teacher education. Umea : University of Umea. 2008. p. 17–42.

5. Kampen M. 5 Ways To Make Teacher Professional Development Effective URL : <https://www.prodigygame.com/in-en/blog/teacher-professional-development/>

6. Kelly M. The Training of teachers of a Foreign Language: Developments in Europe / M. Kelly, M. Grenfell, A. Gallagher-Brett, D. Jones, L. Richard, A. Hilmarsson-Dunn // A Report to the European Commission Directorate General for Education and Culture. Southampton : University of Southampton. 2004. P. 29–44.

7. Preparing Teachers for Diversity: the Role of Initial Teacher Education. Final Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2017. P. 113.

8. Teachers in Europe. Careers, Development and Well-being / Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2021. P. 189.

9. Teaching Careers in Europe: Access, Progression and Support. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018. P. 124.

REFERENCES

1. Bocharova, O. *Status suchasnoho vchytelia: porivnialnyi analiz*. [The status of the modern teacher: a comparative analysis].

2. *Modernizatsiya pedahohichnoyi osvity v yevropeiskomu ta yevroatlantychnomu osvitiomu prostori: monographiya*. [Modernization of pedagogical education in the European and Euro-Atlantic educational space: monograph]. (2011). Kyiv.

3. Grenfell, M. The training of foreign language teachers: developments in Europe.

4. Hudson, B. (2008). Teacher education policy in Europe. A voice of higher education institutions. Umea.

5. Kampen, M. 5 Ways To Make Teacher Professional Development Effective

6. Kelly, M. (2004). The Training of teachers of a Foreign Language: Developments in Europe. Southampton.

7. Preparing Teachers for Diversity: the Role of Initial Teacher Education. Final Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (2017).

8. Teachers in Europe. Careers, Development and Well-being / Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (2021).

9. Teaching Careers in Europe: Access, Progression and Support. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (2018).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГОДУНКО Людмила Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, викладач-методист, старший викладач англійської мови у ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж Рівненського державного гуманітарного університету».

Наукові інтереси: реформування шкільної іншомовної освіти в країнах Ради Європи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HODUNKO Liudmyla Volodymyrivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, teacher-methodologist, senior teacher of English at Separate structural unit «Sarny Professional Teachers Training College of Rivne State University of Humanities».

Circle of scientific interests: Reforming of school foreign language education in the countries of the Council of Europe.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2021 р.

УДК 378:37.06:316.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-105-109

ГОРОХОВА Галина Іванівна –

кандидат педагогічних наук, викладач Відокремленого структурного підрозділу

«Кропивницький інженерний фаховий коледж

Центральноукраїнського національного технічного університету»

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1764-6003>

e-mail: halina_horokhova@ukr.net

ВИЗНАННЯ ОСВІТИ ЯК ОДНОГО ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В останні десятиліття ХХ сторіччя, всупереч прогнозам деяких соціологів щодо наступу нівелювання інтелектуальних здібностей людини в умовах широкої комп'ютеризації, відбувається зворотний процес – різке зростання значення природних і надбаних здібностей (кваліфікації) працівників [3, с. 83]. Життя показало, що

комп'ютеризація веде лише до зміни структури інтелектуальної праці людей, але аж ніяк не «знецінює» їх як носіїв «живих знань». Так звані рутинні функції невіддільні від творчості. Важливо мати на увазі, що за будь-якого рівня комп'ютеризації першоджерелом інформації (знань) і її кінцевим споживачем завжди залишається людина. Рівень її підготовки визначає рівень перебігу всього

інформаційного циклу. От чому при зростанні ролі інформації зростає і роль людського чинника у виробничих і управлінських процесах, тобто зростає роль «живих знань», а отже, освітньо-виховних процесів у життєдіяльності суспільства [3, с. 83–85]. У дослідженнях сучасного етапу розвитку та перспектив постіндустріального суспільства трансформація освіти розглядається як найважливіший фактор у новій парадигмі соціального поступу, пов'язаний саме з вирішальною роллю інформації та знання [3, с. 87].

Опановуючи інноваційні технології, педагоги забезпечують відповідні умови навчання і виховання учнів та студентів згідно організації педагогічного процесу сучасних освітніх закладів України. Актуальності набуває формування поважного ставлення до навчання, духовно-моральне виховання молодого покоління, що, в свою чергу, залежить від впливу багатьох соціальних факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Протягом останніх століть соціальна важливість функцій освіти відзначалася багатьма вченими, включаючи й економістів. Ще В. Петті вважав знання і навички складовою багатства індивіда і всього суспільства. На продуктивну природу освіти вказував Адам Сміт, стверджуючи, що витрати на освіту робітника не тільки сприяють зростанню продуктивності праці та її полегшенню, але й відшкодовуються прибутком [3, с. 85]. Загально-філософське значення в контексті розуміння ролі освіти, знань і людського розуму в житті суспільства було розроблено ще в XIX ст. (концепція ноосфери українського вченого В.І. Вернадського). Наукову думку та освіту Вернадський називав основним джерелом народного багатства, основною силою держави [3, с. 86]. Більшість досліджень проблеми продуктивної природи освіти були проведені Теодором Шульцем, який за свої праці був нагороджений Нобелівською премією. Надалі розробка положень пов'язана з іменами Г. Беккер, Дж. Мінцера, Л. Хансена, Ф. Уелча та ін. [3, с. 86]. Дослідженням проблем освіти та особливостями розвитку особистості займалися такі науковці як М. Гінзбург, Е. Еріксон, К. Абульханова-Славська, В. Радул, В. Зінченко, І. Кон, С. Пряжников, В. Рибалка, В. Романець, С. Рубінштейн, В. Слободчиков, Є. Климов, А. Маркова, О. Федоришин, В. Лозовецька, Р. Бернс, А. Адлер, У. Мозер, Д. Сюпер та інші.

Мета статті – осмислення сутнісних основ змісту освіти в сучасних умовах стрімких змін та розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що основне завдання виховної і педагогічної діяльності полягає в підготовці людини до життя у суспільстві, що передбачає пристосування індивіда до найрізноманітніших видів діяльності. «Педагогічна діяльність здійснюється як об'єктивно реальний процес, який спрямований на передавання соціального досвіду, вироблення на його основі соціальних якостей і соціально-необхідної поведінки особистості» [6, с. 61]. Освіта має певною мірою завершити процес освоєння людиною культурного поля українства, з іншого – вона має виступити в ролі ініціатора втілення в суспільстві нових тенденцій, в яких адекватно відобразяться найвизначніші напрями розвитку сучасного світу [1, с. 157].

Світоглядні орієнтації, сформовані упродовж попередніх тисячоліть, на жаль, випускали з поля зору людину у світі її буття, а освіта втрачала свою людиновимірність, внаслідок чого виникла ситуація, за якої не тільки природниче, а й гуманітарне знання стало втрачати гуманістичну спрямованість [2, с. 245]. Сучасні філософія і соціологія порушують питання щодо необхідності подолання стереотипів ... Сучасна цивілізація постійно розширює кордони своєї діяльності; водночас суспільство дедалі більше усвідомлює свою роль в організації природного середовища. Звідси впливає особлива місія науки і освіти, ... освіта покликана сформувати адекватний світогляд людини [2, с. 245]. Зміни, які відбуваються в природі і суспільстві, вимагають від освіти всебічного розкриття діалектичного принципу універсальної взаємозалежності і взаємозв'язку всіх світових явищ [2, с. 246].

Отже, надзвичайно актуальним завданням розвитку сучасної освіти є пошук, розробка та реалізація системоутворюючих, інтегруючих освітніх чинників, засобів і технологій [2, с. 249].

Американський соціолог А. Тоффлер всебічно розробляє ідею про те, що знання є центральним елементом постіндустріального інформаційного суспільства і що їхня важливість продовжуватиме зростання у майбутньому. На базі такої високої оцінки значення знань Тоффлер підкреслює важливість освіти і необхідність змін у ній. Він стверджує, що «... наша масова освітня система стає все більш застарілою, ... освіта вимагатиме безлічі нових каналів і більшого поширення різноманітних програм...». Освіта, на думку Тоффлера, прийде, щоб стати пріоритетом «для розвитку всіх секторів бізнесу, тоді як його лідери все більше усвідомлюють зв'язок між

освітою і глобальною конкуренто-спроможністю» [3, с. 88].

На думку багатьох дослідників, на початку XXI ст. народжується «суспільство освіти». Мінімальна кваліфікація здобуватиметься не через вивчення фактичних даних (які будуть набагато чисельнішими, але їх завжди буде легко дістати і використати), а через освоєння методологічної основи, що надасть змогу знайти ці дані. Освіта буде інтегрована в робочий час і в робоче життя і не буде ізольованим епізодом, а навпаки, буде щоденною, тривалою, безперервною, при цьому вона не нав'язуватиметься зверху компаніями чи державою, а буде внутрішньою потребою і спонукуючою самою індивіда. Цю концепцію здобуття і використання знань розвивають французькі дослідники під керівництвом Террі Годіна [3, с. 88–89].

Зауважимо, що за півстоліття вивчення складників професійної підготовки майбутнього фахівця американські та європейські освітяни прийшли до висновку, що найкращим способом здобуття якісної вищої освіти є навчання через дослідницьку діяльність. Адже дослідництво спрямоване на вирішення проблем, а спосіб мислення дослідників є найбільш ефективним інструментом для досягнення професійного успіху [5, с. 51].

Перед сучасною системою освіти постає багато завдань. Частина з них стосується реалізації творчості. Для реалізації такого завдання потрібно, щоб суспільство й, зокрема, освітянська спільнота, були готові до прийняття новітніх поглядів, підходів, створення виховних середовищ. Таке сприйняття можливе за допомогою формування інноваційної культури [6, с. 153].

Зокрема, на сучасному етапі розвитку одним із новітніх напрямів освіти є STEM-освіта, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering), математику (Mathematics) та репрезентує себе як послідовність програм навчання, які готують учнів до успішного працевлаштування. Актуальність STEM-освіти зумовлена стрімким розвитком технологій та їх використанням навіть у творчих дисциплінах. У STEM-освіті активно розвивається творчий напрямок, здібності до дослідницької, аналітичної роботи. Поява професій, пов'язаних із високотехнологічним виробництвом і природничими науками вимагає новітніх підходів та створення нових виховних середовищ. STEM-освіта прагне до майбутнього, що втілює синтез науки і мистецтва, стимулює креативні якості молоді. Під час STEM-занять у центрі уваги знаходиться учення, що вчиться вирішувати

завдання дослідницьким шляхом, що, в свою чергу, дозволяє виховувати критичне, практично зорієнтоване мислення.

Чим вище буде рівень освіченості всіх зайнятих, тим вищі можливості для зростання продуктивності праці в економіці та інших сферах і тим позитивнішим буде рух суспільства [3, с. 91]. Знання самі по собі не можуть бути єдиною метою освіти, вони є лише елементом задля розвитку людини і суспільства. На нашу думку, метою освіти виступає формування і розвиток людини як особистості і людини як члена спільноти, виконавця суспільно важливих функцій, пов'язаних з трансформацією соціуму на основі знань (інтелектуального потенціалу) [3, с. 92].

Говорячи про соціально-трансформуючу функцію освіти, не можна забувати ще про один аспект цього питання, а саме – про духовний, про моральні цінності, які передаються з покоління в покоління і становлять фундамент спільного життя народу. На традиціях і духовних цінностях будується такий важливий елемент, неуречевлений і майже невідчутний, який з'являється завжди там, де люди об'єднуються в колектив для вирішення будь-яких проблем (сімейних, виробничих, політичних, культурних тощо) – дух спільноти [3, с. 97–98].

Освіта має аспект високої моральної цінності, формування здібностей та устремлень представників кожного народу, які визначають його історичну долю. Результатом освіти в сучасному розумінні виступає запуск індивідуального механізму талановитості, який надалі функціонуватиме за самовідтворюваним принципом [3, с. 89–90]. На рівні суспільства духовний компонент набуває надзвичайного значення [3, с. 98]. Освіта є трансформацією «духу епохи» у структуру свідомості, світогляд, духовний світ, культуру і загальне ество особистості. Ставлення до сім'ї, колективу, виконання своїх обов'язків, процесу праці, особливо до своєї рідної землі, національна гордість та патріотизм – усе це має конструктивне значення в системному перетворенні суспільства на основі знань [3, с. 98].

Педагогічний процес створила людина в процесі своєї діяльності по перетворенню природи, суспільства і самої себе і в такому контексті виступає культурою, точніше особливою специфічною формою культури. Людина творить педагогічний процес і педагогічний процес «творить» людину, що є однією з основних властивостей культури і що дозволяє говорити про педагогічний процес як про поняття культури [7, с. 165].

Людина стає культурною не тільки в плані належності до культурних характеристик

найближчого їй суспільного життя (оточення), але при цьому стає суб'єктом людської культури в цілому. Це значить, що світоглядна свідомість стає універсальною передумовою кожного людського ставлення до світу. Проте, це можливо лише в тому випадку, коли світоглядна свідомість стає безпосередньою діяльністю особистості, або її внутрішнім духовним світом. [7, с. 118]. Виховання суспільно-активної особистості і її практичне вміння знаходяться в прямій залежності від ступеня культурного розвитку людини і її духовного світу в цілому [7, с. 118–119].

Педагогічна культура відображає як розвиток загальної культури суспільства, світу в цілому, так і розвиток цивілізації. В результаті виникають нові парадигми освіти, навчання та виховання (цінноснозорієнтований педагогічний процес, особистіснозорієнтований педагогічний процес, діалогічний педагогічний процес, гуманістичний педагогічний процес, «розуміючий» (а не «пояснюючий») педагогічний процес), нові технології навчання та виховання (діалог як засіб досягнення істини у проблемному навчанні, «розширення» цільоворієнтованого педагогічного процесу до цінніснозорієнтованого), способи спілкування (діалогічний), взаємовідносини (педагогіка співробітництва), засоби комунікації, технічні засоби (комп'ютери і інформаційні технології, моделювання динамічних процесів) [7, с. 167].

Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури, виступає інтегратором історико-культурного педагогічного досвіду. Суспільство визначає цілі і зміст навчання і виховання, а безпосередніми «реалізаторами» суспільного замовлення у педагогічному процесі виступають учителі [7, с. 167].

Особливо значущою є місія вчителя у наш час [4, с. 12]. Піднести над буденністю, усвідомивши своє покликання, і гідно йому служити – ось що нині найважливіше для вчителя. Хоча діяльність учителя суспільно зумовлена і спрямована на завдання соціалізації людини, кінцеву мету своєї праці йому слід бачити в пріоритетах самої людини, дитини, в ім'я якої й існує суспільство [4, с. 12]. «Кожна особистість – пише В. Г. Афанасьєв, – живе і розвивається як в умовах даного загального соціального середовища (суспільства в цілому), так і в умовах «мікросередовища», тобто свого безпосереднього оточення. Цілком ймовірно, що це «мікросередовище» і є тією призмою, через яку заломлюється вплив на особистість загального соціального середовища...» [7, с. 119]. Потрапляючи з дому в клас як невеличкий осередок суспільства, кожна

дитина різною мірою відчуває труднощі у встановленні стосунків, засвоєнні пізнавального, морального, етичного досвіду й чекає від учителя на допомогу в самовизначенні. Об'єктивно в кожній дитині є потреба усвідомлювати себе особистістю, тобто бути впевненою у повазі до себе, у власній значущості і звідси – у позитивній оцінці з боку інших людей. І учень чекає від учителя передусім розуміння своїх проблем, прагнень, він вдячний над усе за створені для самоствердження умови. Залучаючи дитину до діяльності, вчитель скеровує її на пізнання світу і себе в ньому, дозуючи допомогу, реалізує важливий принцип виховання: «Допоможи мені, щоб я зробив це сам» [4, с. 13].

Отже, освіта є однією з головних складових загальнолюдських цінностей. Роль науки в житті суспільства змінюється на протязі багатовікової діяльності людини, що пізнає світ; розвиток науки і освіти та їхній вплив на суспільство та формування соціальних процесів є невід'ємною складовою осмислення взаємозв'язку між технікою, наукою і людиною, встановленні відношень людини із суспільством, скорочення дистанції між науковим відкриттям і його застосуванням у виробництві.

У широкому розумінні слова освіта сприймається як широкомасштабний процес, що охоплює усі види цілеспрямованого впливу суспільства на індивіда з метою передачі йому інформації та знань. Засвоєння знань та оволодіння навичками соціальної та трудової поведінки відбувається не тільки в системі формальної освіти, а й через сімейну освіту і виховання, самоосвіту та через вплив соціального середовища. [3, с. 90]. Прямий вплив середовища завжди несе в собі і нагромаджений досвід спільноти, і цілеспрямовану інформацію [3, с. 91]. Таким чином, освіта та професійна підготовка виступають найважливішими важелями, що має держава для забезпечення позитивної трансформації суспільства [3, с. 87].

Сучасні умови життя із неперервним розвитком науково-інформаційних технологій зумовлюють потребу модернізації освіти. Визначення змісту освіти з урахуванням вимог часу, з урахуванням змін у сучасному світі та суспільстві є особливо важливим фактором формування гармонійно розвиненої особистості, становлення та самореалізації особистості як суб'єкта соціальних та професійних відносин. На сучасному етапі розвитку освіти та соціуму зростає визнання освіти як надважливого чинника, що впливає на соціальні процеси.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Розквіт окремої особистості і нашого суспільства в цілому ґрунтується на зверненні до національних цінностей та готовності суспільства і освітянської спільноти до прийняття новітніх поглядів, підходів та формування інноваційної культури для забезпечення позитивної трансформації суспільства.

На нашу думку, подальші дослідження взаємозалежності та взаємозв'язку освіти та суспільства, впливу модернізації освіти на соціальні процеси є актуальним та надважливим завданням. Необхідно забезпечити інноваційні підходи до сприйняття освіти у суспільстві, підкреслювати важливість усвідомлення нових ціннісних орієнтирів та створення середовища, сприятливого як для особистісного розвитку та самореалізації кожної людини, так і для суспільства загалом.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 416 с.
2. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття: в 3-х т. Т. 1: Пріоритет інтелекту / за ред. В. М. Литвина. К.: Навч. книга, 2004. 683 с.
3. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття: в 3-х т. Т. 2: Освіта і наука: творчий потенціал державо- і культуро творення / за ред. В. М. Литвина. К.: Навч. книга, 2004. 672 с.
4. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: [навч. посібн.] / за ред. І. А. Язюна. К.: Вища шк., 2006. 606 с.: іл.
5. Пехота О. М. Основи педагогічних досліджень: навч. посіб. / О.М. Пехота, І. П. Єрмакова. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2013. 287 с. (Вища освіта XXI століття).
6. Радул В. В. Соціальна зрілість особистості: [монографія] / Радул В. В. Харків: Мачулін, 2017. 442 с.
7. Радул В. В. Соціально-професійне становлення особистості: [монографія] / за ред.

Радул В. В. Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД», 2002. 263 с.

REFERENCES

1. Zhuravsky, V. S. (2003). *Vyshcha osvita yak factor derzhavotvorennia i kultury v Ukraini*. [Higher education as a factor of state formation and culture in Ukraine]. Kyiv.
2. *Naukovo-osvitnii potentsial natsii: pogliad u XXI stolittia*. (2004). [Scientific and educational potential of the nation: a view in the XXI century]. Kyiv.
3. *Naukovo-osvitnii potentsial natsii: pogliad u XXI stolittia*. (2004). [Education and science: the creative potential of state and cultural creation]. Kyiv.
4. *Pedagogichna maisternist: Khrestomatia: navch. posibn*. (2006). [Pedagogical skills: Reader]. Kyiv.
5. Piekhota, O. M. (2013). *Osnovy pedagogichnykh doslidzhen*. [Fundamentals of pedagogical research]. Kyiv.
6. Radul, V. V. (2017). *Sotsialna zrilist osobystosti*. [Social maturity of the individual]. Kharkiv.
7. Radul, V. V. (2002). *Sotsialno-profesiine stanovlennia osobystosti*. [Socio-professional development of personality]. Kirovograd.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГОРОХОВА Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, викладач Відокремленого структурного підрозділу «Кропивницький інженерний фаховий коледж Центральноукраїнського національного технічного університету».

Наукові інтереси: особливості професійної самореалізації особистості, становлення та розвиток професійної кар'єри особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HOROKHOVA Halyna Ivanivna – Candidate of Sciences in Pedagogy, teacher of the Autonomous Structural Subdivision Kropyvnytskyi Engineering Applied College at Central Ukrainian National Technical University.

Circle of scientific interests: the peculiarities of the personality's self-realization, the formation and development of a personality's professional career.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2021 р.

УДК 004:378

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-109-114

ДІТКОВСЬКА Леся Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій Академії праці, соціальних відносин і туризму
 ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2112-4550>
 e-mail: ditkovska.la@socosvita.kiev.ua

**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
 МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Відмінною рисою сьогодення є стрімке проникнення

інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в усі сфери життя. Цифрові технології відіграють все більшу роль у професійному та